

JAN ZAHRADNÍČEK

POD BIČEM

MILOSTNÝM

---

1944 EDICE AKORD V BRNĚ



POD BIČEM MILOSTNÝM

J A N Z A H R A D N Í Č E K

Pod bičem milostným

---

EDICE AKORD V BRNĚ L. P. 1944

## PŘEDZPĚV

Prsten si nevzalas a perly v mléčném jase  
nezdobí třpytem šíje tvé,  
když skláníš ji, jak Maria jen sklánívá se  
s kostelní korouhve.

Však ani prstenu a ani spony stkvící  
ti netřeba a kouzlem zazáříš  
prostoty té, již po meči a po přeslici  
zdědilas již.

A spěchá slovo, spěchá krev tam k retům rány,  
již s něhou nesmírnou ty trnouc otvíráš,  
jak prsty paprsků pupence zotvírány  
v stříbrný březem náš.

A čtvero živlů jménem tvým zas do náručí  
zelených úcastenství zlehka bere mne,  
jemnost sil obrodných mě prudkostí svou zmučí,  
tvrdomou mou rozemne.

Tu v sterých dveří zpěv odvětim jedním sbohem,  
a stržen k dlaním tvým, jež odpouštíš,  
milostí strašlivou rozeznán v střepu mnohém  
přijmu svůj kříž.

Přijmu a políbím, jak líbá se jen země,  
nám slíbená, nám daná před rájem,  
kde sestru v tobě já, ty bratra ve mně  
najdeme navzájem.

I.

## PŘESTUPNÝ ROK

Tak horce, tak něžně  
dul kohoutí příboj k oknům rána,  
než polnici slunce  
crkotu mléka podoben spíš.  
Veselo chmurně, veselo chmurně  
zem vichřicí zotvírána -  
má lásko, neslyšíš?

I skřípot vrátek,  
jak teskně se vřezává v stromy lysé,  
výzva tak výmluvná v bezcestí cest,  
po nichž sněženky přijdou,  
než vlaštovky odváží se  
letošní bláto k nebi vznést.

Tu úlitbou těžkou  
dešťů a plískanic pokropena  
věcí malých i menších  
se zastane něha tvá,



až oba, až oba nás na kolena  
srazí nesmírnost krutá a mrazivá...

Až vyznání zapřená od nás přijmou  
a všechny bludy  
odpřísáhne už srdce mé,  
lesk nebes  
vydláždí bláto  
a cesta se rozpřáhne tudy  
v psí čas, jež dlouze a vděčně však vdechneme.

V psí čas, jenž na ústech básníků hněvem se pění,  
když hořká sousta mluvy své hnětou,  
tam nad hloubku  
významů závratných naklonění.

Ó lásko, ó zpěve můj - holoubku,  
hnízdící na plameni!

## PÍSEŇ

Máš ráda spřežení ta vraná  
borových lesů vzhůru podle cest,  
nebesa nad nimi tak prudce zotvíraná  
(ó milovaný, milovaná!)  
nemohou, nemohou než slavit vjezd

v ten pohled tvůj jak ona lemovaný  
spřežením řas, jež světlo svírají,  
co přes tvář tvou i přes zem, přes balvany  
(ó milovaná, milovaný!)  
sníh pleti neposkvrněné se rdí.

Obzor, tětíva prudce napínaná,  
pod ním kříž na kříž cesty lidské jdou,  
usednout, Bože, tam, kde sluneční je strana,  
(ó milovaný, milovaná!)  
krok můj se setkal s tichou chůzí tvou.

## BÍLÁ A ČERNÁ

Tak - v tišině žalu se ocítaje,  
první slova své básně shledávám,  
za oknem černobílý dřevoryt kraje,  
věž sněhem jen pomoučněná kývá vám.

Jen bílo a černo zde svítí a vane,  
jen bílo a černo na šachovnici  
dnem - nocí, dnem - nocí kostkované -  
ó pro milující!

Jediný tah a všechno si za zisk můžeš klásti  
anebo také všechno ztratíš zas,  
jen slovo a řítíš se střemhlav do propasti,  
jen slovo a čelo tvé třísní rajský jas.

Ale jak na scéně tragické děj z povah  
hrdinů roste a stoupá v závratí,  
jen z vlastních roklín a srázů má slova  
jak havrani těžce budou vzlétati.

A střílení v letu pod nebem dnů mých těsných  
krví svou kropit bělostných stránek sních -  
v hřívnatém potřásání chocholů lesných  
křik jejich věštný tak čte si z rysů mých.

I z rysů země a z vrásek a z vrásek nás obou,  
hořem lásky co vryto jich bezpočet,  
tak padají, letí, tak úzkostí, mdlobou  
žal země - žal můj se nad zem zved'.

## DOPIS

Obzory zimní kolem hlavy,  
pod kroky dosud zkřehlá zem,  
s tajeným dechem tebe zdraví  
verš poslaný ti se vzkazem...

Věrnější všeho verš ten ve vichřici  
záštitný oblak modravý,  
moudřejší všeho verš ten šilející  
zná bídu mou, zná bídu tvou a ví,  
jak tisíc věcí trhá nás,  
jak mrazná jejich návštěva  
pomluví, zmučí, rozhněvá,  
jak ruka, kterou podalas  
mně zářící přes svět a čas,  
v dlani mé bázlivě se chvěje,  
v dlani mé zachvívá se chladem beznaděje,  
že svět a čas  
mocnější nás  
vlídně se neusměje...

Ó zdali usměje, ó zdali  
společně dost jsme slavivali  
v rozchodu každém přivítání,  
když v přivítání rozchod zas,  
rozchod a teskné sbohemdání  
svou rukou krutou stáhne jas  
v lampě tvých očí dolévané  
z pramenů dávných blankytů.  
Neb jestli pokoj při nás stane,  
neb jestli nic už neudeří  
v tom světě hodin, cest a dveří,  
bez žertvy slz nic není tu...

Ať omezenost přepobožná,  
jak míchala by světlo s tmou  
v kotli, kde osudy se vaří,  
též přičiní svou trpkost zlou,  
když nástroj jemnější už vybrán možná  
pro osud můj a tvůj... Když v řas tvých září  
slza se zatřpytí, dřív nežli skane,  
ty hněteš ji brv tichým tepotem,  
tu hvězdu osudu, jež jednou v nečekané

skvělosti své nám pod nebesy vzplane,  
jež zeleně se usměje na zkřehlou zem.  
Ty hněteš ji a tvář tvá rozsvícená,  
všech béd a příkoří nesmírná cena,  
v budoucnost odívá se v sladkém bezvědomí,  
v budoucnost prostoupenou řekami a stromy,  
co všude tma a prosba má nad nimi křídly lomí...

Obzory zimní kolem hlavy,  
pod kroky dosud zkřehlá zem,  
s tajeným dechem tebe zdraví  
verš poslaný ti se vzkazem.

## PŘED SVÁTKY

### I.

Jen šílenec, jen milenec se těší výsadě té,  
že všednost dlaní svou jim oči necloní,  
že křivdu snímají s věcí, jež stáří hněte,  
a dávné bolesti se v blátě pokloní.

Jen šílenec, jen milenec zná cenu neskonalou,  
tak slavně přiřčenou zde kdysi všem a všem,  
jak já tu cestou dnes kraj s jalovcem a skalou  
pod mlhou adventní těšit se zaslech' jsem.

Tak jak zpěv kohoutů doléhá z dědin kraje  
k Betlemu, k Betlemu, ježž strojí v kostele,  
a všude po domech spěch jako za stara je,  
než Matka s Děťátkem si u nich ustele.

Drhne a myje se a v oknech, přes něž sněží,  
tím chvatem slavnostním se mihnou tváře žen,



vím, žehliš, zpíváš si, čistoty vůní svěží  
dům jako svatostan je celý provoněn.

Co já tu obrácen v tu mléčně jasnou stranu,  
k stavením za stromy, kde měsíc prokmitá,  
přicházím zdaleka, a nežli blíž ti stanu,  
dech slova dotkne se a slovo procítá.

## II.

Když jenom hříčkou jsme pro syny Enakovy,  
ty Neposkvrněná, líbeznost její chraň,  
matka s ní pod srdcem tvůj obraz liliový  
vzývala častokrát - sklon hlavy tvé, tvou skrář.

Ale já, uzel cest tak prudce zadrhnutý,  
leda jen na zlost psům zde vrzám verše své,  
co okno za oknem se zažihá v chlad krutý  
a za stůl sedá se - můj hořký domove!

## VÁNOČNÍ KRAJINA

Co nohou šlape na tvář zemi,  
však kolik z nich je poutnických,  
kolik z nich svými šlépějemi  
mířilo k dveřím domovů,  
kolik z nich v bludných kruzích svých  
v své stopy stoupá poznovu...

A všechno dole odpočívá,  
a všechno zasul čerstvý sníh,  
vrch i důl srovnán v povrch přímý  
a cesty pravé s nepravými  
jiskřivých vichřic sněžná hřívá  
tak jako rány v obvazích  
bělostně skrývá...

To jak by hrůzy odpočaly,  
to jak by andělé zde brali  
do sádry sněhu odlitek  
tváře té tolik rozjizvené,

podlité krví, oznobené  
a bolestné už na dotek...

Či jak by prosbu otčenáše  
Pán vyslyšel zde v naše tmy,  
jak vůli svou by s nebe snášel  
a rozprostíral po zemi,  
a jak by srdce ještě svěží  
k podobě své měl měkce hníst,  
a místo střech, jež rody střeží,  
jen budoucnosti čistý list,  
a místo cest jen nepopsané  
ticho, kde příští šlépěj stane.

Tři králi půjdou k Betlemu?  
Tma vzdá se živlu světlému?

Ó nevíme... To milost pouze  
v nás uklidit tak čistě zná,  
když za hranici naší touze  
zde na zemi tvář líbezná  
a na nebi jen hvězda platí,

když kroky naše cestou koled  
v bělostné závěži se tratí,  
přes loňské bláto čistí jdem...

Co bolelo, přestává bolet,  
spasena oddychuje zem,  
v Neposkvrněné Početí  
padlého sněhu zahalena.

Stříbrně dáno strměti  
nad svah i smrku vyznavači,  
a všechno, co zde dosud stená,  
co drceno je setbou dračí,  
sníh mannu Eucharistie  
přijímá zticha, milost pije...

I vítr ztich', zlé zdá se mu  
vát proti Duchu Svatému.

## LÁSKO, Ó LÁSKO

Lásko, ó lásko, jak znal jsem tě vždycky,  
jako měď' zvučící, jak zvonec znějící byl bych  
a na přezky lesklé bych bez tebe v závisti hleděl,  
na průvody, bubny a vytrubování...

Ale ty nevzhlednost Popelky nezavrhlá jsi,  
domov svůj v schodištích z mramoru nehledala jsi,  
po cestě stébel pár a bláto jen nesou  
vlaštoky kroků k prahům tvým požehnaným.

Nic neděláš sobě ze ztráty a prázdno,  
jež po mrtvých zbylo, ty stříbrně plníš,  
tebou dům z trosek se sbírá za kamenem kámen,  
tebou zas dědictví zmrhané obnovuje se.

Sama síla - síly ty nepotřebuješ,  
sama krása - šerednost nádherou daříš,  
moudrostí bláznům ty zazářit dáváš,  
lži gordické uzly tvou pomocí rozřali prostí.

Smetí a povrhel světa - toť milácci tvoji,  
z nich vybíráš sobě ty nejslabší vždycky,  
želíc, že nástrojů křehčích už nemůžeš nalézt,  
že bídnější nikdo tvým rozmarům nenaskytá se.

Když s věží babylonskou se lopotí všichni,  
křížem stébla ty nepřeložíš, ty nedbáš  
lomozu ustavičného kol, kladiv a pístů,  
ani se důmyslností omráčit nedáš.

Spíš vločka, jež padá, spíš kapka, jež s kapkou  
se na slunci líbá, tvé účasti zasluhuje si.  
Když pahorky vrávorají, ty zlehounka držíš  
v poledním vánku svém každý list.

## PŘÁNÍ

V zahrádkách prázdko a jen slunce mate,  
jak loukou rezavou se prochází -  
běžím a sbírám verše kostrbaté  
namísto květin do vázy.

Horce a rukou chvějící je váži,  
hledaje zasnubní svůj rým,  
by příkrost nesvárů svou prudkou paží  
zpěv dýchající přitisk' k ňadrům svým.

A pomiloval bláto s fujavicí,  
hlad, trpkost svíravou a křivdy též,  
dubna a května vůní vzlykající  
pohladil chlad, jímž musíš jít a jdeš.

By těžce vznesl se a jako skřivan  
nad čelem tvým už od Hromnic se třás' -  
já láskou usvědčen a z lásky podezříván  
v šlépějích tvých fialky hledám zas.

## DARY

Když vím, že smutna jsi a jen se rozplakati,  
Bože, co vymyslet, co dát?  
Chudý jsem nesmírně a stejně málo platí  
oblékat šaška šat.

Tu jdu a svolávám své všechny pomocníky  
po zemi, povětrím,  
přeskvostně všude prostřeno, čekají hodovníky -  
já jen tak ve všedním.

Povodní světla brouzdám se, plášť zlatě tkaný,  
ach, ten tak dostat od slunného dne,  
než koník jeho bělostný i koník vraný  
světem se rozlétne.

Anebo noc, ach noc, v níž zavrať poznání tmou taje  
v medových travách jar -  
bijte, ach bijte mě, ať krásně naříkaje  
vyzpívám si ten dar.



Pro tebe, pro tebe všechno, co nesou slova,  
ti vzdušní dědicové radosti,  
a plakat třeba-li, ať slza tvá třpyt chová  
hvězd dvanácti, jež pro Marii  
s orlojů nebes slavně bijí -  
z vděčnosti, z vděčnosti...

Vzpíala se báseň má - až hvězd se dotkla křtící,  
po tobě teskně vzpíala se.  
Ale ty jdeš, na Boha usmíváš se - netušící,  
sama dar vzácnější, že do své ceny  
v trpkostech, v trpkostech jen rozsvícený -  
v nevděku, v nečase.

## AŤ ŘÍKAJÍ SI

Ať říkají si, zaslepený je  
a pohled její s deštěm hvězd si plete,  
v lomení rukou jejích spatřil lilie,  
jež k smrti zmámily jej v držbě dlouholeté,  
hořkost svou z vlasů jejích do dna vypije.

Ať říkají si, slep a zmámen jest,  
když oči moje v úžas otevřeny  
na skráních tvých zří záři dávných měst,  
zří z krajů zatopených bez let, bez ozvěny  
z leknínu tváře tvé stoupati blahozvěst.

Ty neříkej však, slepí snové tví!  
Nad bdělé vidění je slepota má,  
a v ni - když rozhrne, co všednost navrství -  
s oltáře čela tvého duše tvá žhne sama,  
s meči a plameny v bělostném bratrství.

## OTÁZKY

Jakáže byla láska má?

Zapřená, trpká, mlčelivá,  
se svázanýma rukama.  
Zem ztvrdlá, rozpukaná horce,  
kdy plamen s plamenem se slívá,  
prach žhavý sedá na praporce  
listnatých vojů znavených  
pochodem dlouhým za dnů psích.

Jaká pak byla láska má?

Bezbranná, ještě bezbrannější,  
pod tancujících nohama  
než květ je spadlý s vlasů krásy -  
cizinka zpola, zpola zdejší  
zdupána zpupně naříká si  
v prachu a špíně vůní svou.

-----

Níž nežli všechna ponížení  
účast vždy měla se vzpourou,  
za zlotřilého, za nestoudnou,  
když stáli před stolicí soudnou,  
křičela ještě omluvení.

Jaká je ještě láska má?

Zjizvená, horká, velkonoční,  
s praporem slunce nad náma.  
Zná muku svou a říká: počni!  
Nenávisti se podobá,  
než s růžemi spíš hrá si s meči,  
ostnu, co krutě pobodá,  
spíláním dobrořečí.

Klokotné mízy v hrdle jí  
zapřenou něhou úpějí.

## ODPOVĚĎ NEVYŘČENÁ

Spíš spočítal by v moři písek  
než zbloudění tvá zpozdilá.  
Mne ostrostí svou žádná z třísek  
tvých ztroskotání neušetřila,  
mne udeřils, když v prázdno bil jsi,  
mne rána, kterou zasadil jsi,  
zde v dálce krví zbrotila.

Však odpouštím -

A růže ran mých k nebi pníce  
hlouběji prosí roubovat,  
když přijímám tě v zřítelnice,  
v svých očích rozsvícený sad,  
kde není zim a za vodami  
mých slz budeme sloužit sami,  
sloužíce budem kralovat.

II.

## OKNO

Co oken v žití mé už vedlo  
a z něho zase v pospolitost ven,  
jak rytířovi kůň a třmen a sedlo  
mně křídla jejich zdvíhala můj sen.

A nyní zas mé okno otevřené  
z těsnosti vnitřní v těsnost zevnější,  
do zahrádek, do návsi mát a rmene  
a přes střechy v čas nejsílenější,  
jaký kdy pod hvězdami ržál,  
a nyní zas mé okno přes silnici  
a šikmo naproti za stromů cval  
tam k oknům tvým, třpyt jejichž ruměnicí  
za otvírání hřbety knih mých barvíval.

A nyní zas tvá ruka v květinách a za javory  
nesmírné slunce zalilo váš dům,  
drtíc chlad nelásky a drtíc všechny vzdory  
hrozivě nastrožené našim pohledům,

drtíc náš stesk, že srpen již a na zahrádce  
sníh kalin s krví pivoněk  
na prsou června doplanul a krátce, krátce  
jen růže rudnou v rudnoucí náš věk.  
Však strach náš drtíc též a den jak pěstí kříš' by  
v oko mé zaslepenosti, už zřím -:  
svůj úděl zřím, z pozadí temna jizby,  
z pozadí temna osudu vyjdu a pobratřím  
se s klasem bratrem tvým skloněným v záru žňovém,  
s tvým příbuzenstvem v lilích i se hřbitovem  
tvých zemřelých, z nichž krása tvá  
jak levkoj na hrobě se bíle zachívá...

Jen lásko ty, jen ty jsi vinna tím, že s cesty mluvím,  
že šílený se zdám s tím rozjařením svým,  
jen ty mi okna otvíráš, by s křikem žlívím  
víc báseň má ze slunce pila, pila krev a dým,  
bych veršem řeřavým jak dříza za nehem  
v paměti krutě utkvěl jednou všem.



## ZPÍVEJ SE MNOU

Já prosil jsem tě, sestro slova,  
já prosil, kéž bys neodcházela,  
když cesty jsou tak zlé a bez domova  
i vlastní tvář už cizí docela.

Já prosil, zůstaň, nebezpečí  
tam hrozbou všechno přechnívá,  
jak stojící nad tím, kdo zdrcen klečí,  
převahou zjevnou zdá se větší  
- a stojící ten není pomoc tvá.

Já prosil, zůstaň, zůstaň doma  
u rosy, u zahrady, u všech trav,  
noci, jež tvrdě ustláno má,  
pod hlavou polštář bezesnosti sprav,  
oblohu pomoz od plískanic  
poklidit, v blankyt vydrhnout,  
ať slunce o mráček se neporaníc  
má cestu čistou v každý kout,

ať vpadne prudce do všech dveří,  
do srdcí všech, jež neuvěří  
jinak než jitrním útokem  
vzata v svém vzdoru bezokém.

Já prosil jsem za všechny žaly  
už tenkrát ve dnech velkých zim,  
když zkřehlí skřivani tak naříkali  
vstříc krutším, krutším nesnázím...  
- - A zatím v náručích ty na oltáře  
kytice snášíš, z nichž už slunce zní,  
kytice rozžiháš a jejich záře  
plápolá se svícemi v kolmost polední,  
tam do blankytu Nanebevstoupení,  
do zvonů horoucího rozkroužení,  
co dole pohnulo se množství listnaté  
a ty a sestry tvé v něm se mnou zpíváte...

Já prosil, zůstaň, nebezpečí  
tam hrozbou všechno přechnívá.  
Když zástup zde však zdrcen klečí,

převahou zjevnou zůstal větší  
jen Ten, v němž spása má a tvá.

## TVŮJ KRAJ

Jsi kukaček a srn a stromů s letním vanem  
a v zorníčkách ti hnízdí skřivánci,  
jsi trav a tratí všech a v žáru svrchovaném  
po stráni klaní se ti balvan za balvanem,  
jeřáby, habry tví jsou zastánci.

Jsi jejich všech, kraj na dlani tě zdvíhá  
a v tobě pozdvižen je jistě jedenkrát,  
to ještě jedenkrát se jeho temná tíha  
vyšlehlá ve větvích a v klasech v tobě míhá,  
v tvých očích, rukou do světla chce zrát.

To ještě jedenkrát kraj za svá pokolení  
tě před sebou zas posílá a jeho rod,  
pln hran a suků, ztvrdlý nad kamení,  
v tobě se rozpomíná, k podobě své mění,  
jež dána jemu před zrozením vod.

## POZDRAV VLAŠTOVEK

U okna zrána zraněn zase  
krásou, jíž kraj tvůj podobá se  
ráji v zorničkách dítěte,  
vlaštokám řek' jsem, vzlétněte.

Pro tolik světla slepý příliš,  
pro tolik lásky, kéž ji sdílíš,  
to ráno rychle se vzkazem  
vlaštovky k tobě poslal jsem.

Tvé oči sladké nevolnice  
v radosti prudké uvěříce  
poselství štíhlých křídel těch  
blankytně přijmou jejich spěch.

I bláto cest a všechna slova,  
jež přinesou ti od domova,  
od strání, stromů, stébel všech,  
v příboji něhy jeden vzdech...

Co já tu slunce vozataje  
k pomoci vroucně vyzýváje,  
pro zem, již zvažil jas tvých řas,  
s andělem v zápas vcházím zas.

## A PŘIŠEL DOPIS TVŮJ

A přišel dopis tvůj a zadýchal mi  
větvičkou rosnou v řádky stránek mých -  
kypěly hněvem, vzdouvaly se žalmy,  
pokorně prosil ženství tvého smích...

A byl jsem sám - a tichý v nedohledné  
zámlce krajin s lesy na stráži,  
slyše, jak vláček dálkou odpoledne  
odpověď mou ti s prosbou odváží.

Ubohý šel jsem, balvan slova svého  
v hřímání bílém skřivanů vlek' dál,  
a jen jak vzdech' bych u ramene tvého,  
z milosti mízy šat bříz vlál a vlál.

Vonělo z větví dechem tvým a měsíc  
na nebi denním bledě tesknící  
v krajinu jinou plul, kde čelo věsíc  
ty sama jsi v své bílé světnici.

Však mezi námi svět a hoře steré  
nemocnic, mostů, nádraží a měst  
vzdouvá se, hučí, nit za nití dere  
žalosti naší křehkou blahozvěst...

Znamenán vším krajinu za krajinou,  
za dveřmi dveře otvírám a jdu,  
dokud mé oči, těžké, nespočinou  
v pohledu tvém jak osud v osudu.



## CESTOU

Třebaže nic tu nepatří mi,  
všechno je mé - ach tak jsem šel,  
zvonečky ptáků předjitřními  
zelený svět se rozpršel.

Přehusto stébel jiskřilo se  
od nohou mých až do dálek,  
přehusto zraků jhlo v rose,  
kouřilo horce mléko řek.

Ach tak jsem šel - až slunce mladé  
zatřáslo hřívou světelnou,  
za krokem krok se na zem klade,  
tak jako ústa k ústům lnou.

Tak jako ruka spěchá k ruce  
s horkostí svojí svěřit se,  
z vnitřností lesa v temné muce  
doupňáci vzlétli lkajíce.

Den zrál, pletenec od pletence  
na skrání jeho plápolal,  
v přeněžné péči o milence  
koberec země prostřen v dál.

Té štědré, která v zavzlyknutí  
píšťalek mízy svolává,  
podobna smaragdové huti  
hněte své listy, stébla svá.

A jak po hrozném ztroskotání  
bychom jen dva tu zůstali,  
nad ní a nade mnou se sklání,  
větrným pláštěm zahálí.

## BLÍŽ, BLÍZKO JSI

Blíž, blízko jsi, jak kapky krve vlastní  
má slova řinou se a po listech  
žasnoucích stromů zašumí můj vzdech  
nad krásou tvou, již všichni neúčastní  
zří prostě jen jak světlo, čas a léto.

Ale já chvíle této  
roubován přetajemně  
blížností tvou mám sladkost její nésti,  
mám pozvednout jak slavnost ratolestí  
trnutí závratné, dokud je šero ve mně,  
dokud se s úžasem tím nepobratřím,  
ty mně a tobě já že patřím.

Ó dokud blízko jsi a přec ne blíž  
než světlo tmě a nápoj žíznivému,  
dokud tvá ruka v mé, jak má je ve tvé,  
sousedních stromů sladce spiaté větve,  
nevznesou hnízdo, z něhož uslyšíš

zpívati žal ten nejradostnější  
společný srdci mému jako tvému,  
dokud jsme dva a žhoucí uzel rukou  
k nerozpletení v jedno lne - - -

-----  
Slyš, Pane, slyš (neb kdo nás uslyší?),  
slyš srdce ta, jak úzkostlivě tlukou,  
slyš na rtech našich sliby smrtelné.

Vždyť v jejich vzlyku věřit nelze mi,  
že dočasná jen tvář ta přelíbezná  
jak křídel stín se mihne po zemi,  
jak říše zřítí se, co Boha nezná.  
Vždyť to, co ztrácí se, to nejsme my,  
my skvoucí prach, vířící v slibu daném,  
že umírajíce my z mrtvých vstanem.

## DOST NEBES V OČÍCH TVÝCH

Nevím, jak přiblížit se ztichlý dosti  
k tvým dlaním laskavým,  
chlad jejich listnatý mé žíznivosti  
co znamená, ty nevíš snad, já vím.

Já vím a nevím přec, jak pozdraviti  
tvůj úsměv radostný,  
zřím na čele, kol spáneků žilobití  
dost místa pro ostny.

Dost nebes v očích tvých pro deště žalu,  
by v žití mé a tvé  
spadávajice strhly do přívalu  
paláce marnivé.

Dost násoben běd cizích počtem krutým  
z minula v budoucnost  
můj každý vzlyk pod bodcem ostře skutým  
hledá tvou horoucnost.

Dost obětí, jež nesu, do objetí  
tvého se přidává,  
ty víš to, víš, a přece lehko je ti  
obejmout kříže dva.

A přece podepřít chceš, sloupe sladký,  
mé věrné schýlení -  
žár ženy, soucit sestry, oběť matky  
šlehá v tvém plameni.

## NOKTURNO

Rapsodie mračen roztrhána  
doznívala deštěm a blána  
ticha krůčky kapek chvěla se,  
a jak zřel jsem, všude po dědině  
večer skrýval se svá světla stíně,  
znám jen po hlase.

A jen nad západem halíc Tělo  
mraků roucho turinské se rdělo  
krví podlitin a k nebesům  
rudě stříklo slunce probodené  
bitev prelud oblačný, jenž klene  
se až nad váš dům...

Usnulo pak všechno, pramen mléka  
hvězdným crkotem v sen dětský vtéká,  
usnul chlív jen stébly haraše.  
Tobě však jak pečeť na závěti

měsíc plá a řasy nepřimkne ti  
strach tvůj o vaše.

Po střeších svit bílý prostřen hebce -  
světem šílenci kdy vedou slepce,  
pod víčka mých veršů vešla jsi.  
Láskou úzkost má tak násobena,  
láskou úzkost má zas vykoupena  
cestu hledá si.

Abych viděl, oči zavíraje,  
abych slyšel, sluch svůj zapíraje,  
nepromarním já zde černý čas.  
Zpěve můj, sám sláb, však opřeš se mi  
o lásku a strhneš sirou zemi  
v přísvit božích řas.



## SAMA ZA BOUŘE V CHRÁMU

Co krásnějšího, než když bouře letní  
nad safír krajin dělá z blesků kříž,  
prstíčky listů prosí z dusna, slétni,  
vlaštovky na šaty jí nastříhaly již.

Však stébla skloněná až po kolénka  
v strach pod břidlicí mračen zsinála,  
čekanky čekají a příze tenká  
komářích hvizdů příst se přestala.

I jádra v oříškách ti z červa provin  
ve chvíli této strach svůj úpějí,  
za jásot svatební, za nářek vdovin  
tvá dívčí úzkost patří hlouběji.

Za bezstarostnost mdlou tvá starost klečí,  
za nerozvážnou smělost ostříží,  
záruky závor jen jak nebezpečí,  
jistotu tenkou stěn všech prohlíží.

Se ženci na polích i s tím, kdo líchu dosel,  
sklíčena klíčíš ve stvol modlitby,  
mačinek mateřských i letorostů posel  
k Všemohoucnosti bezbranné, již v chlebě spí.

Z klubička malověrných s bičem blesků v patách  
jediná ke Kristu si troufáš na dotek,  
by povstal již, nad rudou smršť ruku natáh',  
by pokoj po bouři dech' dechem rezedek.

## PROSBA

Vidím, jak s ranečky odcházejí,  
a prosím, ó pomni  
mladosti bezbranné i křehkosti sestry její,  
a prosím, ať prudcí a neoblomní  
sršící okřídleni ti  
je zaštití.

V očích údiv  
svěžesti rosné všech věcí prvotních  
jim spanile doutná ještě se neprobudiv  
zklamáním ani sverepou ranou -  
tak jdou a jejich povzdech i smích  
jak po skle sklouzává hladce  
po křehké průzračnosti  
smyslů, kde rajska předjaří vanou...

Tak jdou a nemají ještě čeho odříkat se,  
vždyť neznají - a jen s dubnovou dychtivostí  
se dívají vpřed.

Ale svět  
není už líbezná *doma*,  
ale svět plný peříček z rozdraných hnízd,  
plný oharků svící domácností rozutíkaných -  
a každé z nich pod kroky nástrah a klevet  
už rozestláno, že archanděl dělat co má,  
aby ji převedl  
tím úlisným lesem, kde za listem list,  
jak napřed byl by si jist,  
co se stane,  
šeptá a šeptá své zvěsti lhané,  
jimž mládí tak rádo naslouchá.

Tak poznají mnohé - a poznání pravá nebudou to,  
až bez roucha  
bělostného se navrátí k domova prahu.  
Temné bezuzdnosti ztrhané pouto  
jak knoflíčky nezapiaté  
na šatě ledabylém vždy projeví snahu  
do bláta strhnout, jak strženy samy  
po ohrýzku slizkém uklouzly.

Mstít budou se furie záštím vzňaté,  
se sírnými hlubinami  
od pasu dolů spřáhnouce záměr zlý.  
A jejich oči - ty knihy,  
z nichž moudrosti promethejské sršet měl jas,  
kříž na kříž popsané švihy  
temnotných blesků - po všechen čas  
jak hroby se otvírat budou,  
jak hroby se zavírat budou.

To proto, že jsme tak zbabělí byli,  
to proto, že jsme jich nechránili,  
jiné - jak kytice vyvoněné,  
jak čadící lampy s olejem rozplýtvaným  
vstoupí v dům ženicha svého,  
bědné - že se slovem daným  
dát nemohou svěžesti věnné  
z dědictví promrhaného. - - -

Aby tak nestalo se,  
aby děfátek dupot na podlaze  
domovů příštích k srdci zas vnikal vlaze,

chraň, Bože, chraň ty kolébky vábné  
pokolení svých budoucích!

Vidím - v temnotě nehostiné steskem je zábne  
a potřebnost něhy až k pláči žene  
ty prameny něžnosti nebetyčné,  
ty polibků snubních nádoby sličné,  
z nichž oheň a med země zaslíbené  
sálá a voní v klokotech horoucích.

Vidím, jak odešly, odcházejí,  
a prosím, ó pomni  
mladosti bezbranné i křehkosti sestry její,  
a prosím, ať prudcí a neoblomní  
sršící okřídlení ti  
je zástítí.

## POD BIČEM MILOSTNÝM

Pod bičem milostným  
hnán ze dne do dne, ze dne do dne,  
stanouti nemožno, já vím,  
dokud se nedohodne  
dychtivost ukrutná  
dobrý být ke všemu a k všem  
s chlebem, jenž nechutná  
zatím než popelem,  
s jitem, jež žhavě pění  
z jiskrných kuropění.

Stanouti nemožno, já vím,  
a zlobou spokojit se svou,  
když s křikem drásavým  
krev, bláto horce stříká  
na obraz Slitovníka,  
jenž padá, padá se stěnou  
pokoje včerejšího,  
a nový třeba hledat jest

o stěnách pevnějších a větších,  
jež odolají v nebezpečích,  
nesouce obraz (vítr neshodí ho)  
na skobách hvězd.

Stanouti nemožno, já vím,  
když nebes krutá něha  
svým bičem řeřavým  
po tváři šlehá,  
nutíc nás v spěchu nenadálém  
opouštět vyšlapaný práh  
i zvyků pěšinky už přímé,  
jež nikam nevedou - že málem  
tak všeho prosti odcházíme  
jako ti na márách -  
že srdcí chvat a kroků chvat  
po hrobech slyšet pospíchat  
k zemi, jež sladké světlo pije  
z líbezné růže Utopie...

Stanouti nemožno, já vím,  
a kdybych klesnul přece



tváří v tvář krvavým  
odleskům v času řece,  
i na mne v krvi rozlité  
od hvězd by sprchla sladce  
prvotnost mléčná něhy té,  
z níž vzešel jsem, v níž odevzdat se  
v krutosti všeho brát a brát  
já zapomněl už tolikrát.

### III.

## BÝVALO U MNE ZOTVÍRÁNO

Bývalo u mne zotvíráno,  
zotvíráno vždy pro jiné,  
váhal jsem ale říci ano,  
váhal jsem také říci ne.

A zmrazoval žár slunce, žehly sněhy,  
z údolí letorosty sršely jak střelba něhy  
v bezbrannost mou, jež chválívala lučištníka  
za setbu ran tak dobře mířených, až z nich zpěv vzniká,  
až v hrdle horký kлокot pramenů i vzlyky dlouhé  
míz houslových a s flétnou kosů zlatý var všech poupat  
já zpíval jsem, třebaže skřípky mé jen skřeky pouhé  
vyloudit dovedly a místo stoupat  
po schodech hudby jenom klopýtat jim dáno  
nad srázem kdes...

Bývalo u mne vždycky zotvíráno,  
cizinec člověk, anděl a i pes  
vejítí mohli dveřmi mého slova,

anebo oknem tušení se snéstí  
po hvězdné ratolesti,  
prorůstající do mé tmy.

Přisednout mohli za můj stůl a znova  
otázky těžké dávat mi,  
na něž se odpovídá nebo mlčí též  
životem celým najednou a otázaný  
bud' projde v zkoušce té či propadá v svou lež.

Otázky mohli dávat mi a přihlížeti  
(se zájmem, chladně přec, jak dovedou jen děti),  
jak srostlý s žářem svým z krutosti nevýslovna  
trhal jsem, trhal slova svá -  
jak rozpory v nich smíří se a svár můj srovná  
v souvětí krušně pravdivá. - -

Dál zmrazoval žár slunce, žehly sněhy,  
z údolí letorosty sršely jak střelba něhy  
v bezbrannost mou, ó Maria, a léta na pospěchu  
plameny bíle ožehla mé spánky - snů mých střechu,

až jak dům pustý, z pavučin a prachu hnízdo havěti  
já ponížení své měl na čas trpěti...

V potopách nových Archo Noemova,  
jenom ty znáš kořínek každý mého slova,  
v čem zapuštěn a jakou tmou se k světlu sbíral.  
Ozdobo národů, andělů velitelko,  
jenom ty znáš, jak hluboko a jak i mělko  
já brázdu svou jsem táh' a kleče svíral,  
zběsilý oráč na novině ticha,  
jež klasů zpěv má nést...

Ó vím, jak krví potí se, jak hořce vzdychá  
Kristus tvůj v Getsemane a jak těžko pěst  
Trestajícího tobě zdržet jest,  
Planetu aby nezdrtila.  
Vím, jaké moře vzlyků  
k nohám tvým přes věky se vlní od hříšníků,  
však stébla zlomeného vonný vzdech  
k tobě-li stoupá se země,  
slyš také mě!

Slyš hloubku bídy mé, v níž nevěřil jsem ani,  
že ponížení mé rubem je zmrtvýchvstání,  
že říci ano znamená zde kynout  
mocnostem dobrým v síň svou chudou,  
že v tváři jediné si odpočinout  
není co zhynout  
pro hvězdnou lidnatost oblohy ozářené  
tvářemi všech, co byli, jsou a budou...

Ty, jež mě pronikáš svou láskou do kořene,  
slyš ano mé, vyřčené jasně, přeupřímně.  
Stůj při mně,  
když dveře otevřené  
vroucnosti vichr přirazil a za tmy  
v mou jizbu nemůže už vstoupiti kdokoli,  
protože uvnitř je, chce zazpívat mi  
žena - zdroj něhy pradávné, zavřený Eden,  
protože bez slunce a bez hvězd, bez polí  
najednou možno obejít se v své velké nouzi,  
v níž všechno navrací se stonásob,  
protože bohat jsem - ač oba chudí, pouzí -  
když z jejich očí brát si smím jak ze zásob

zrnatě nastřádaných v sýpkách andělů,  
protože ví, jak trpět musím, abych zpíval,  
protože ví, jak zpívat musím, abych utrpení  
kousek jen pozvedl nad hlínu, nad kamení,  
jak ona úsměv sesterský i pláče přival  
pozvedá nade mnou a v žhavém údělu  
mě stíníc něžně domlouvá mi,  
jak by se ve mně harfy dotýkala,  
která už spala,  
však novým souzvukem v ní nové zpěvy zmrtvýchvstanou  
na přivítanou  
všemu, co s námi  
slavně a přetěžce  
milovat, trpět chce - -

-----

Svit hořké pravdy padá na dny klamné,  
slyš, za ni modlím se a ona za mne,  
a jak se mlčky sklání k hlíně, ke květům,  
na dechu jejím chci si stavět dům.

## OBSAH

Předzpěv	7
I.	
Přestupný rok	11
Píseň	13
Bílá a černá	14
Dopis	16
Před svátky	19
Vánoční krajina	21
Lásko, ó lásko	24
Přání	26
Dary	27
At říkají si	29
Otázky	30
Odpověď nevyřčená	32
II.	
Okno	35
Zpívej se mnou	37
Tvůj kraj	40
Pozdrav vlaštovek	41
A přišel dopis tvůj	43



Cestou	45
Blíž, blízko jsi	47
Dost nebes v očích tvých	49
Nokturno	51
Sama za bouře v chrámu	53
Prosba	55
Pod bičem milostným	59

### III.

Bývalo u mne zotvíráno	65
------------------------	----

Autor	Jan Zahradníček
Název	POD BIČEM MILOSTNÝM
Vydala	Edice Akord v Brně, svazek 31
Graf. úprava	Antonín Lískovec
Vytiskla	knihtiskárna Typos v Brně
Písmo	Mediavel cicero
Vydání	první
Vyšlo	Léta Páně 1944
Cena	K 45.—

